

7. Mathiesen, A. (2014). Cybermobbing und Cybergrooming. Neue Kriminalitätsphänomene im Zeitalter moderner Medien (Jahrbuch des Kriminalwissenschaftlichen Instituts der Leibniz Universität Hannover). Hannover: Leibniz Universität Hannover.
8. Rahamathulla, M. (2021). Cyber safety of children in the Association of Southeast Asian Nations (ASEAN) region: A critical review of legal frameworks and policy implications. *International Journal on Child Maltreatment: Research, Policy and Practice*, 4, 375-400.
9. Schittenhelm, C., Kops, M., Moosburner, M., et al. (2024). Cybergrooming victimization among young people: A systematic review of prevalence rates, risk factors, and outcomes. *Adolescent Research Review*. <https://doi.org/10.1007/s40894-024-00248-w>
10. Shi, H., Chu, K., Liu, Y., Wachs, S., Cao, M., Peng, J., & Zhou, Z. (2024). Changing trends of internet use across late childhood: A three-wave longitudinal study. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 92, Article 101646. <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2024.101646>
11. Weingraber, S., Plath, C., Naegele, L., & Stein, M. (2020). Online victimization – An explorative study of sexual violence and cyber grooming in the context of social media use by young adults in Germany. *Social Work & Society*, 18(3).

Стратієнко М.Є., студентка БП-4
кафедри «Школа соціальної роботи ім. В.І. Полтавця»,
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
mariia.stratienko@ukma.edu.ua
Наукова керівниця: **Романова Н.Ф.**, кандидат педагогічних наук,
доцентка кафедри «Школа соціальної роботи ім. В.І. Полтавця»,
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
natalia.romanova@ukma.edu.ua

СОЦІАЛЬНІ ФАКТОРИ ДЕЛІНКВЕНТНОЇ ПОВЕДІНКИ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Війна глибоко впливає на соціальне середовище та поведінку учнівської молоді, змінюючи їхній емоційний стан, освітні можливості та соціальні зв'язки. Молодь переживає значні стреси: поширеність депресії та тривожних розладів серед тих, хто зазнав впливу конфлікту, постійно зростає (Haraki & Drwish, 2023). Багато учнів стикаються з травматичними подіями, що залишають глибокі психологічні сліди. Вони часто відчують «тривогу щодо майбутнього» - це проявляється у замкнутості, невпевненості та негативному ставленні до себе, що ускладнює їхню адаптацію та навчання. Соціальне середовище стає нестабільним через вимушене переселення, що спричиняє труднощі інтеграції молоді у нових громадах та загострює соціальну напругу (*How does war damage the environment*, CEOBS; Alotaibi, 2021). Деякі учні, опинившись під впливом ідеологічних наративів війни, можуть змінювати свої погляди, що впливає на їхнє ставлення до мирного співіснування у майбутньому (Muthanna, Almahfali, & Haider, 2022). Така ситуація провокує делінквентну

поведінку, що потребує більш детального вивчення в аспекті причин виникнення та поширення у молодіжному середовищі.

В наукових джерелах делінквентною вважають поведінку неповнолітніх, пов'язану з порушенням правових або соціальних норм, що нерідко призводять до контакту з системою ювенальної юстиції. Вона проявляється як стійка схильність до антисоціальних вчинків, що суперечать суспільним правилам. Сам термін походить від латинського «delinquere», що означає занедбувати обов'язки (Gupta, Mohapatra & Mahanta, 2022). Основними формами такої поведінки є агресія, спрямована на заподіяння шкоди іншим, майнові злочини, зокрема крадіжки, вандалізм та правопорушення, пов'язані з наркотиками, включаючи вживання і розповсюдження заборонених речовин (Balan, 2024; Darvishi et al., 2022). Також серед проявів – статусні правопорушення, що вважаються незаконними через вік особи, як-от прогули шкільних занять чи втечі з дому, а також насильницькі злочини, що включають напади й пограбування (*Delinquent Behavior, Definition. Doc's Things and Stuff; The Editors of Encyclopaedia Britannica. Delinquency, Criminology, Causes & Prevention, Britannica. Encyclopedia Britannica*).

Причини делінквентної поведінки зазвичай комплексні та пов'язані як з психологічними, так і соціальними чинниками. Вона може бути реакцією на фрустрацію або відчуженість, а також наслідком негативних сімейних умов, агресивного виховання чи відсутності батьківської уваги. Важливу роль відіграє вплив однолітків, особливо залучених до протиправної діяльності, а також соціально-економічне становище: діти з неблагополучного середовища частіше стикаються з умовами, що сприяють правопорушенням (Balan, 2024; *Juvenile Delinquency*, Eduindex News). Відсутність контролю, насильство та конфлікти в родині також сприяють розвитку асоціальних моделей поведінки (Cana, 2018; Cénat et al, 2017). Економічні труднощі послаблюють виховний потенціал батьків, що підвищує ризик вдавання до такої поведінки серед дітей (Shek & Lin, 2016). Низька прив'язаність до школи чи університету, погана успішність і часті дисциплінарні порушення також корелюють із делінквентною поведінкою (Gupta et al, 2022; Paetsch & Bertrand, 1997). Травматичний досвід війни – насильство, переселення, втрата близьких – так само підвищує рівень агресії (Khan & Tang, 2023; Abhishek & Balamurugan, 2024). Соціальна дезорганізація, економічна нестабільність та руйнування інституцій погіршують ситуацію, сприяючи поширенню такої поведінки (Gupta et al, 2022; Cénat et al, 2017).

Отже, війна створює соціальну нестабільність, що підсилює делінквентну поведінку серед учнівської молоді через психологічні травми, вимушене переселення, економічні труднощі та руйнування освітніх інституцій. Підлітки, які переживають стрес та втрату

соціальних зв'язків, частіше схильні до агресії, правопорушень і делінквентної поведінки. І, власне, відсутність належного соціального контролю та підтримки з боку сім'ї й школи загострює дану проблему.

Список використаних джерел:

1. Abdullah Haraki, O., & Hasan Drwish, D. (2023). The Impact of the Syrian Conflict on the Educational and Behavioral Development of Students: Insights from Intermediate School Teachers in Homs City. *Páginas de Educación*, 16(2), 85-110.
2. Alotaibi, N. M. (2021). Future anxiety among young people affected by war and armed conflict: Indicators for social work practice. *Frontiers in Sociology*, 6, 729811.
3. How does war damage the environment? - CEOBS. CEOBS. [Електронне джерело]; URL: <https://ceobs.org/how-does-war-damage-the-environment/>.
4. Muthanna, A., Almahfali, M., & Haider, A. (2022). The interaction of war impacts on education: Experiences of school teachers and leaders. *Education Sciences*, 12(10), 719.
5. Gupta, M. K., Mohapatra, S., & Mahanta, P. K. (2022). Juvenile's delinquent behavior, risk factors, and quantitative assessment approach: A systematic review. *Indian journal of community medicine*, 47(4), 483-490.
6. Balan, L. (2024). Juvenile Delinquent Behavior. *Eur. JL & Pub. Admin.*, 11, 99.
7. Darvishi, M., Atef Vahid, M. K., Elhami Athar, M., Trejos-Castillo, E., & Habibi Asgarabad, M. (2022). The explanation of adolescent delinquent behaviors based on Jessor's problem behavior theory (PBT) in Iran: the role of individual vulnerability, opportunity risk availability, and perceived support. *Frontiers in Psychiatry*, 13, 744794.
8. Delinquent Behavior | Definition. Doc's Things and Stuff. [Електронне джерело]; URL: <https://docmckee.com/cj/docs-criminal-justice-glossary/delinquent-behavior-definition/>.
9. The Editors of Encyclopaedia Britannica. Delinquency | Criminology, Causes & Prevention | Britannica. Encyclopaedia Britannica. URL: <https://www.britannica.com/topic/delinquency>.
10. Juvenile Delinquency (Meaning , Definitions Causes and Prevention Measures). Eduindex News. URL: <https://eduindex.org/2021/07/09/juvenile-delinquency-meaning-definitions-causes-and-prevention-measures/>.
11. Shek, D. T., & Lin, L. (2016). What predicts adolescent delinquent behavior in Hong Kong? A longitudinal study of personal and family factors. *Social Indicators Research*, 129, 1291-1318.
12. Cana, P. S. (2018). Family-Based Risk and Protective Factors and their Effects on Juvenile Delinquency: What Do We Know.
13. Cénat, J. M., Hébert, M., Blais, M., Lavoie, F., & Guerrier, M. (2015). Delinquent behaviors among students exposed to family violence in Quebec schools. *Adolescencia & saude*, 12(3), 43.
14. Khan, M. B. U., & Tang, Y. (2023). Influence of Childhood Adversity on Students' Delinquent Activities: interplay with Neighborhood Context and Delinquent Peer Association. *New Directions for Child and Adolescent Development*, 2023(1), 6677530.
15. Abhishek, R., & Balamurugan, J. (2024). Impact of social factors responsible for Juvenile delinquency—A literature review. *Journal of education and health promotion*, 13(1), 102.
16. Paetsch, J. J., & Bertrand, L. D. (1997). The relationship between peer, social, and school factors, and delinquency among youth. *Journal of school health*, 67(1), 27-32.